

Một người Quê Khánh thì 233 trên đất nước Hoa Kỳ có chúng ta, hãy thì đi qua những bài học lớn mà thời gian, trong đó có dân tộc Việt Nam, có thì rút ra từ những chính trị, để những xã hội, trào lưu văn hóa cũng như đất nước và con người có Hiệp định Quân Hoa Kỳ, một nước đang và thời công quốc sự Một có thì gian và nên là một quốc gia trung so với những nước như Trung Quốc, Liên Xô, Nhật Bản, Đài Loan, Ai Cập, Iran (Ba Tư), Việt Nam, và cả Anh Quốc thì là “nước mẹ” của Hoa Kỳ thu bạn sự nể.

Bài học lớn thì nhất là về những chính trị và các để những xã hội của Hoa Kỳ, trong đó có bản Bản Tuyên Ngôn Độc lập Mỹ, Hiệp định Pháp Mỹ, Bản Tuyên Ngôn Nhân Quyền, sự tách biệt rõ ràng giữa giáo hội và chính quyền, tính độc lập của ba ngành hành pháp, lập pháp và tư pháp trong bộ máy công quyền và tính tự trị của các tiểu bang trong liên bang Hoa Kỳ.

Trước hết, Bản Tuyên Ngôn Độc lập Mỹ là một văn kiện lịch sử và nghiêm chỉnh và không kém phần hoa mỹ đã đất nước móng cho một thể quyền tự do mà dân tộc Mỹ đã và đang để học những thì lập quốc cho thì ngày nay. Văn kiện này cũng thì là một gợi ý những nhiệm vụ cho những phong trào giành độc lập và tự do từ Âu sang Á, trong đó có việc một lãnh thổ Công Sơn thì đất nước Mát-xcô-va (Moscow) đào tạo như ông Hồ Chí Minh mà về phần bắt buộc để đem dùng trong bản tuyên ngôn độc lập của phe Cộng Sản Việt Nam trong ngày 2 Tháng Chín năm 1945. Bản Hiệp định Pháp cùng với các Tu Chính Án và Bản Tuyên Ngôn Nhân Quyền Mỹ cũng là các văn kiện pháp lý có giá trị vô song đã đất để dân tộc Mỹ thì một đất nước có gốc thu có để vai trò siêu cường ngày nay chỉ nên trong vòng trên dưới 200 năm. Những tính ưu việt đó, người ta có thể thấy tinh thần của Hiệp định Pháp Mỹ trong hiệp pháp của nhiều quốc gia trên thế gian này, cả thì là các bản Hiệp định Pháp của Philippines (Phi Luật Tân). Những nguyên tắc không thể lay chuyển để tách biệt rõ ràng giữa giáo hội và chính quyền, tính độc lập của ba ngành hành pháp, lập pháp và tư pháp trong bộ máy công quyền (theo những “check and balance”) và tính tự trị của các tiểu bang trong liên bang Hoa Kỳ, những sự chắc chắn và hữu hiệu của chúng, đã thì qua bao năm tháng để bao và thẳng thì nên thì do, dân chúng trong xã hội Hoa Kỳ, một dù dân tộc Mỹ, trên hết, về là một dân tộc tin vào đức Tin thì của Cộng Đốc Giáo (“One Nation Under God” và “In God We Trust”), một dù Tin thì Hoa Kỳ luôn là nhân vật quy uy nhất nước, và một dù chính quyền liên bang Mỹ luôn là guồng máy thì lớn và giàu mạnh nhất mà các tiểu bang không thể không từng phần.

Bài học lớn thì nhì để rút ra từ tính anh hùng, dũng cảm và nhìn xa, trông rộng của vị thì tiên khai và cũng là quốc phụ của Hoa Kỳ, Tin thì George Washington, nguyên thì là nh quân đội Cách Mỹ, vĩ nhân thì đất để dân tộc thì một thu có để như bé trẻ thành kỳ chiến thì trong cuộc chiến tranh giành độc lập của Mỹ khi tay Đốc Quốc Anh hùng mạnh. Khi thì chỉ là để nghĩ làm thì thì sự để để chỉ phần về dân tộc qua hai nhiệm kỳ mà thôi (từ 1789 đến 1797), về thì thì tiên khai của Hoa Kỳ đã để thì m gợi ý sáng ngời về tính anh

hùng, mã thủng và nhìn xa, trông rỗng c nhà lãnh đ o n c M mu n nh ng c ch hi n đ nh và pháp đ nh c a đ t n c ph i đ c tri t đ tôn tr ng và ti n trình chuy n nh ng quy n l c qu c gia t ng i này đ n ng i kia luôn đ c ch ng m c, êm xuôi. H ng trăm năm sau, c nhìn vào t m g ng x u v t t tham quy n, c v mà các lãnh t cách m ng t Sukarno và Mao Tr ch Đông t i cha con Kim Nh t Thành-Kim Chánh Nh t và t anh em Fidel Castro-Raul Castro cho t i cha con H Chí Minh-Nông Đ c M nh, và m i đây nh t là Hugo Chavez c a Venezuela đ i, ng i ta m i th y h t cái vĩ đ i c a v qu c ph Washignton c a Hoa K . (L ch s cho th y, Á Châu, h u h t gi i lãnh đ o đ u ch thích đ c đ c tôn, t c “ch có ta là ngôi sao sáng chói nh t mà thôi, không ai đ c chói sáng h n ta,” ho c các v này c tri t đ theo k sách “après moi, le Déluge” c h u (sau khi ta đi r i, vì không còn ai ch ng đ , c n Đ i H ng Th y s kéo đ n nh n chìm t t c ), nghĩa là làm sao cho tình th tr nên t h i h n sau khi các v đó rút lui đ m i ng i ph i công nh n r ng ch có h m i là k tài gi i và bi t an bang, t th mà thôi. Ngoài ra, cũng nh vào đ c khiêm cung hi m quý c a v t ng th ng th nh t c a Hoa K , các nhân v t đ ng th i v i ông, m i ng i m t lãnh v c, m i không b lu m và c th t a sáng trong l ch s , và dĩ nhiên là cũng đem l i l i ích chung cho đ t n c, ch ng kém gì t ng th ng c a h : Thomas Jefferson, James Madison, John Adams, John Hancock, Thomas Paine, Benjamin Franklin...

Bài h c l n th ba đ c rút ra t tình anh hùng, mã thủng và nhìn xa, trông rỗng không ph i c a m t cá nhân mang t m vóc George Washington mà là c a chính ph và dân chúng liên bang Hoa K đ i quy n T ng Th ng Abraham Lincoln: Sau khi quân đ i Liên Bang c a mi n B c (Union Army) đã đánh b i quân đ i Liên Hi p Mi n Nam (Confederate Army) trong cu c N i Chi n M (American Civil War, 1861-1865), h không h làm nh c, b t t i ho c tr thù các sĩ quan và binh lính trong quân đ i Liên Hi p Mi n Nam, t T ng Robert Lee tr xu ng, đã đ u hàng vì b i tr n. M t s t ng lãnh c a phe mi n Nam, sau khi giã t vũ khí, v n ti p t c ph c v xã h i trong các vai trò lãnh đ o, k c tr thành vi n tr ng t i các đ i h c n i ti ng c a Hoa K . T i Vi t Nam, sau khi cu c chi n tranh Qu c-C ng ch m đ t h i năm 1975, t t c các t ng lãnh và sĩ quan l n, nh c a mi n Nam t do thua tr n đ u b tr thù cay đ ng đ i m i hình th c, trong đó hình th c n i b t nh t v n là ph i ch u hành h kh sai trong các tr i “h c t p c i t o” mà không bi t t i ngày v . Th t ng t ng T ng Robert Lee c a M mà l i đi đ u hàng quân đ i nhân dân C ng S n B c Vi t thì h u qu s ra sao cho v danh t ng đó? Đi u này gi i thích t i sao t ng lai c a Hoa K luôn t i sáng còn Vi t Nam thì đ ng nh ng ng c l i.

Bài h c l n th t là tình th n không k th và phân bi t ch ng t c, gi ng phái, tôn giáo, tu i tác, khuynh h ng tình d c... c a dân t c M . (Khuynh h ng k th - m t hình th c khác c a lòng đ k , ganh ghét ng i khác - thì dân t c nào cũng có, nh ng dân t c M v n ít k th h n nh có lu t pháp nghiêm minh, trong khi dân s c a M l i nhi u h n, đa ch ng h n và lãnh th c a M cũng l n h n các n c khác b i ph n.) Tr c lúc ông Barack Obama tr thành v t ng th ng th 44 và là v t ng th ng da màu đ u tiên c a Hoa K thì ng i ta v n nghĩ r ng n n k th ch ng t c a Hoa K v n còn, m c dù các nô l da đen đã đ c gi i phóng t h u bán th k th 19. Nh ng v i vi c Ngh Sĩ Obama đ c b u làm t ng th ng Hoa K , m t ch c v đ c coi là quy n uy nh t n c và cũng là nh t th gi i, th t khó mà nói là có chuy n k th vì màu da

học chiến tranh trên đất nước của Tổng Thống Washington vĩ đại ngày nay. Có chăng là những kẻ cho rằng mình biết cách và hành vi, cần phải ra sao trước đã, theo phương châm “tiên trách kẻ, hậu trách nhân” của người Á Đông.

Bài học lớn nhất năm mà các dân tộc khác có thể học hỏi từ nước M và dân tộc M là tinh thần “thông tin luật pháp” của xã hội này. Đây là một điểm sáng chói nã đã giúp cho “Hiệp Chủng Quốc” M trở thành một quốc gia đoàn kết và hùng mạnh nhất thế giới qua biết bao nhiêu biến cố của thời đại, mặc dù, trong những thời, người M cũng có lúc chia rẽ nhau vì bất đồng ý kiến với nhau. Tổng thống Tổng Thống Richard Nixon đã quyên uy một thời mà cũng đành phải từ chức để tránh khỏi bị người tù qua v tại tiểng Watergate hồi thập niên 1970 cũng như tổng thống nhiệu về thời đại, thậm chí phán, cần sát trước... vì phạm luật pháp Hoa Kỳ để u b còng tay và tểng giam vào ngục thời t trước t nay cho thấy chính nước M mới là nơi mà “pháp bất vi thân.” Điều này cũng giúp ích cho dân chúng M, đôi lúc, dường như là đang cãi nhau để để lại một nhữg ít khi có ai dám xông t đánh ai một cái cho họ giết, vì khi làm thế thì là người ta đã phải chấp nhận người tù rồi, chứ không thể nào thoát được. Điều này cũng giúp ích cho t sao, chứ nói một nước M thôi, đã cung cấp cho thế giới đến 70% số luật sư. Quân đội M, dù không bị nhữg nhét bẻng các giáo điều mang tính cuểng tến của quân đội của Đệ Quốc Xã hoặc quân đội của các nước Cộng Sản khắp nơi trước đây, vẫn là quân đội có khả năng nhất thế giới ngày nay.

Trên đây là năm bài học lớn trong số những bài học mà các dân tộc khác có thể rút ra từ kinh nghiệm lập quốc và phát triển đất nước của Hoa Kỳ. Nhân Quốc Khánh Fourth of July năm nay, cần phải nghĩ quố t cũng nên suy nghĩ về những bài học mà nước M và dân tộc M đã đem lại cho thế giới. Trông người mà gẫm mình ta: Biết đến bao giờ dân tộc Việt Nam mới học được và áp dụng được phần nào các bài học hữu ích nói trên trong bối cảnh hiện nay khi đất nước và xã hội Việt Nam đang biến hóa trở m trởng chưa thể nghĩ y mà lại còn có nguy cơ rơi vào vòng thếng trở lộn cuể của đố quố Trung Hoa, không phải bẻng con đống chỉn tranh xâm lược nhữg xã nã mà bẻng đòn kinh tế hiể m học thông qua chủ nghĩa vố t chủ t tàn đố? (V.P.)